

15de Anglican Consultative Council

27 oktober – 7 november 2012, Auckland, Nieuw Zeeland.

De Anglican Consultative Council

Van 27 oktober tot en met 7 november 2012 werd in Aotearoa / Auckland, Nieuw Zeeland, de 15de Anglican Consultative Council (ACC) gehouden onder voorzitterschap van de aartsbisschop van Canterbury, Rowan Williams, dagvoorzitter bisschop James Tengatenga (Malawi) en kanunnik Elizabeth Paver (England). Namens de Internationale Bisschoppen Conferentie van de Oud-Katholieke Kerken van de Unie van Utrecht woonde ik het grootste gedeelte van de bijeenkomst mee. Zodoende maakte ik kennis met de wereldwijde gemeenschap van kerken, met wie de oud-katholieken sinds het Bonn Agreement van 1931 in kerkelijke gemeenschap leven. In de ACC zijn alle provincies van de Anglican Communion (AC), de wereldwijde gemeenschap van anglicaanse kerken, door afgevaardigden vertegenwoordigd. De Raad vormt daarmee een van de vier zogenaamde 'instruments of communion'; de andere drie zijn de Aartsbisschop van Canterbury, de Lambeth Conference, en de bijeenkomst van de primaten (de eerste bisschoppen van de provincies). Deze instrumenten zijn bedoeld om de wereldwijde gemeenschap van de anglicaanse kerken in stand te houden en te laten functioneren.

Zoeken naar verbondenheid

De rode draad die door de bijeenkomst liep paste goed bij de plaats waar we samenkwamen. In de kathedraal van Auckland staan zetels voor de drie primaten van de provincie Nieuw Zeeland en Polynesië. Met dit drietal geeft men gestalte aan de gelijkwaardigheid van drie stromingen binnen de provincie: die van de Maori, die van de immigranten uit Europa en die van bewoners van de Polynesische eilanden. Evenals deze drie stromingen binnen de ene kerk een weg van verbondenheid zoeken om het verleden van discriminatie en uitbuiting te boven te komen, zo zoekt de anglicaanse gemeenschap een weg om met bestaande meningsverschillen verder te komen. Zoals bekend speelden er in de afgelopen jaren vragen, die die gemeenschap en haar instrumenten onder grote druk hebben gezet en dat ook nog steeds doen. De vragen betroffen met name de zegening van relaties van mensen van gelijk geslacht en de missieactiviteiten van de ene kerk in het gebied van de andere. De sfeer tijdens de vorige bijeenkomsten van de Raad, met name die in 2006 in Nottingham, Engeland, schijnt door deze vragen en vooral door de wijze waarop men elkaar hieromtrent tegemoet trad, slecht geweest te zijn. Vandaar dat de laatst gehouden bijeenkomst, in 2009 in Kingston, Jamaica, een aantal initiatieven had geadviseerd om het gesprek gaande te houden. Het belangrijkste initiatief betrof het opstellen van het Anglican Covenant, een soort verdragtekst waaraan alle afzonderlijke kerken zich dienden te houden. Tijdens de bijeenkomst bleek, dat slechts een klein aantal provincies bereid bleek het Covenant aan te nemen, terwijl van de helft van de provincies geen reactie was vernomen. Het document blijkt dus niet te werken en zal naar alle waarschijnlijkheid een stille dood sterven. Maar degenen die ik hierover sprak, waren hier ook niet zo rouwig om: het document had de aandacht van de eigenlijke vragen even afgeleid en daarmee ruimte gegeven voor nadere bezinning. In dit kader werd ook het project *The Bible in the Life of the Church - De Bijbel in het kerkelijk leven* gepresenteerd, een lijvig boekwerk met allerlei tips en achtergrondinformatie (compleet met usb-stick), bedoeld om de omgang met de bijbel fundamentalistische trekjes te ontnemen.

Oud-katholieke positie

Onze kerken zijn zoals gezegd in volledige gemeenschap met de anglicaanse kerken, maar ze zijn geen lid van de Anglican Communion. Dit bezorgde mij me een wat vreemde positie. Enerzijds was ik een van de oecumenische gasten, naast de vertegenwoordigers van de Rooms-Katholieke Kerk, het oecumenische patriarchaat van Constantinopel, de Methodisten, de Lutherse Wereldfederatie en de Wereldraad van Kerken. Ook het rapport van de Anglican Old Catholic International Coordinating Council (AOCICC), de werkgroep die de anglicaanse en oud-katholieke betrekkingen in Europa behartigt, stond als een van de oecumenedocumenten op de agenda. Maar anders dan de andere vertegenwoordigers werd in de plenaire vergadering duidelijk gesteld, dat de oud-katholieken juist vanwege de volledige gemeenschap meer dan zo maar oecumenische gasten waren en werd ik ook uitgenodigd om in een van de eucharistievieringen mee voor te gaan. Het voordeel van deze positie was dat ik me vrij kon bewegen en ik schoof zodoende aan tafel bij verschillende provincies, nu eens bij de Noord-Amerikanen, dan weer bij de Franstalige Afrikanen. Ik leerde daardoor, dat de heikle kwesties weliswaar niet expliciet aan de orde kwamen, maar in de wandelgangen wel voortdurend aanwezig waren. Herhaaldelijk moest ik uitleggen hoe de oud-katholieken daarmee omgaan. Dat hoefde gelukkig niet voor de aartsbisschop van Canterbury, Rowan Williams, die de oecumenische gasten voor een lunch had uitgenodigd, waar zij namens hun kerk of organisatie formele groeten konden overbrengen. Ik mocht een brief voorlezen van de aartsbisschop van Utrecht, Joris Vercammen, aan de ACC, die zijn collega van Canterbury met een hartelijke omhelzing in ontvangst nam.

Nieuw mandaat voor de AOCICC

Evenals de oud-katholieke bisschoppenconferentie al eerder dit jaar had gedaan, nam ook de ACC de motie (nr. 14 van de 41 stuks) aan, waarmee aan de AOCICC een nieuw mandaat werd verleend, volgens de omschrijving die de raad aan het einde van zijn afgelopen mandaat had geformuleerd. Dit betekent, dat er ook van anglicaanse zijde nieuwe leden als afgevaardigden worden benoemd en de raad kan doorgaan met zijn werk.

Voorafgaand aan de stemming over de motie kreeg ik gelegenheid haar toe te lichten.

Omdat ik ervan uitging – zoals spoedig bleek: terecht – dat niet alle ACC-leden het rapport van de AOCICC hadden gelezen, legde ik uit wat de positie van de anglicanen en oud-katholieken in Europa is, met de kerkrechtelijke vreemde constructie van vijf verschillende bisschoppelijke organisaties in het werelddeel. Reacties kwamen er o.a. van de eerste bisschop van de Episcopale Kerk, Katherine Jefferts Schori, die droomde van een voorbeeldige samenwerking van oud-katholieken, anglicanen en lutheranen in Europa, die daarmee een voorbeeld zouden stellen voor de rest van de wereld; van de bisschop van Colombo, Dhilloraj Canagasabay; de bisschop van Sudan, Enock Tombe Stephen; en nog enkele anderen. De motie werd unaniem aangenomen. Overigens viel me op, dat de meeste provincies van de Anglican Communion geen idee hebben wie of wat de oud-katholieken zijn en viel er bij de maaltijden en in de pauzes dus veel uit te leggen.

Overweldigende gastvrijheid

Bij deze impressie van de ACC mag de overweldigende gastvrijheid van onze gastheren en – vrouwen niet onvermeld blijven. Tweemaal was er een diner georganiseerd door respectievelijk de Maori-gemeenschap en de Polynesiërs, waar zang en dans de gasten tijdens de vele gangen vermaakten.

De kennismaking met deze gastvrijheid vond al vóór de eigenlijke openingsdienst van de conferentie plaats, toen we op zaterdag 27 oktober het Maori-welkom, de zogenaamde powhiri, meemaakten in een grote hal aan de rand van de stad. De gasten stelden zich buiten in een lange rij achter de aartsbisschop op. Vervolgens kwamen drie woest uitzierende en schaars geklede jongemannen onder luid en dreigend geschreeuw en met uitgestoken tong de gasten tegemoet. Het drietal legde een takje voor de aartsbisschop neer, dat hij gracieus (ik kan het niet anders zeggen) en beleefd oppakte, en vervolgens kon de stoet zich achter de krijggers aan naar binnen begeven. Daar begeleidden twee Maorivrouwen ons met gezang naar het podium, terwijl een hele groep andere jongemannen in hun schooluniform zich bij het drietal voegde en de gasten met krijgsgeschreeuw verwelkomde. Er volgden begroetingen over en weer, door een bisschop van de Maori en de burgemeester van Auckland en beantwoord door de aartsbisschop. Na elke toespraak volgde er gezang door koren of schoolklassen. Hierna was er een forum, waarbij schoolleerlingen vragen konden stellen aan de aartsbisschop van Canterbury, aan de eerste bisschop van de Episcopale kerk en aan de aartsbisschop van Kaapstad, Thabo Makgoba. De vragen liepen uiteen van: 'Van welke beslissing hebt u ooit spijt gehad?' of 'Is het leuk om aartsbisschop te zijn?' tot 'Hoe denkt de kerk over homorelaties?' en 'Wat is vanuit filosofisch standpunt gezien de reden om het bestaan van God aan te nemen?' De vragen en antwoorden maakten duidelijk dat elke vraag gesteld kon worden en dat ook de hoogste bestuurders gewone mensen zijn die hun best doen. Daarmee was de toon gezet voor wat ik vaker tijdens de bijeenkomst zou merken en dat misschien wel kenmerkend is voor de wereldwijde anglicaanse gemeenschap, namelijk dat er wel degelijk een formaliteit is waarmee men bisschoppen tegemoet treedt, maar dat die formaliteit de principiële gelijkheid van alle gedoopten niet wegneemt.

Hoe verder?

Voor zover ik waarnam waren de organisatoren en leiders van de conferentie tevreden over het verloop. Er werd goed gewerkt, de verschillende vertegenwoordigers van de provincies hadden ruimschoots de gelegenheid elkaar te ontmoeten en de kerkdiensten toonden de grote mate van onderlinge verbondenheid in Christus. Op basis daarvan is er goede hoop, dat de Anglican Communion verder kan gaan en de bestaande spanningen hopelijk niet tot verdere tweedracht zullen leiden. Toch heb ik ook nog wel wat vragen, met name waar het de structuur van deze internationale gemeenschap betreft. Omdat in verschillende anglicaanse kerken de protestantse traditie sterk is geworteld, lijkt hun samenwerking vaak van pragmatische aard. Het is daardoor niet altijd duidelijk in hoeverre de afzonderlijke provincies hun eigen gang kunnen gaan en waarin ze met elkaar op één lijn moeten blijven. De vier instrumenten van gemeenschap zijn sterk afhankelijk van de aartsbisschop van Canterbury, die daarmee een enorme last op zijn schouders draagt. Oud-katholieken kennen die spanning ook, maar vinden elkaar in de ecclesiologie van de lokale kerk en de sterke positie van de lokale bisschop. Het lijkt mij – maar ik realiseer me goed dat dit nu een beetje lijkt op de muis die brult – dat de anglicanen hun voordeel zouden kunnen doen met de herontdekking van deze oudkerkelijke katholiciteit. In ieder geval ben ik benieuwd naar de conferentie van 2015, die in Kenia zal worden gehouden.

+ Dirk Jan, bisschop van Haarlem.

Verslagen van de conferentie: www.anglicancommunion.org/communion/acc/index.cfm. Daar vindt u rechtsonder ook de vele foto's die tijdens de conferentie werden gemaakt.